

Q. B. C.
DISSERTATIONIS,
HISTORIAM
ECCLESIAE REFOR-
MATAE IN SUETHIA
EXHIBENTIS,
PARS ALTERA,

QUAM

Suffrag. Ampliff. SENAT. Philos. Reg. Acad. Aboëns.

PRÆSIDE

MAG. **JOHANN E**
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORDIN.

PRO GRADU Defendet

GABRIEL TIDGREN,

WESTRO - GOTHUS.

IN AUDITORIO SUPER. DIE 29. APRILIS ANNI MDCCLXIX,
Horis Antemeridianis.

ABOÆ Typis JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

§. VIII.

Sicut Svethiæ Regem, gl. m. GUSTAVUM ADOLPHUM in gloriam gentis Hyperboreæ, & in solatium oppressæ Religionis Evangelicæ Divina destinaverat Providentia; ita quoque, quod Herois proprium est, inde a teneris plurima constantiæ edidit specimina. Præcipue in Religionis negotio, Ecclesiæ, quantum animo viribusque conniti potuit, tam intra quam extra Patriam promovit halcyonia. Quamvis igitur Patrem CAROLUM IX tenerrimo prosequeretur amore, ejusque causam, quum ipse contra malevolos verba pro se amplius facere non posset, consignato egregio Scripto in se suscepit; nullo tamen constat documento, quod disceptationibus Religiosis, quibus delectabatur CAROLUS, sese immiscuerit, nedum easdem fomentaverit. Ecclesiæ igitur Reformatæ addictis exigua admodum sub illius imperio adfulsit spes, stabilem in Svethia sedem ac liberum Religionis suæ exercitium obtinendi. Non equidem suis defuerunt partibus Calviniani, in aula tunc præpollentes, sed horum moliminibus mature sese opposuit Mater GUSTAVI ADOLPHI Regina CHRISTINA, ADOLPHI Holsatiæ & Slesvici Ducis Filia, ac PHILIPPI MAGNANIMI, Hassiæ Landgravii, Neptis. Accessit fidelissima institutio IOHANNIS SKYTTE, cui erudendum Filium Pater tradiderat. Circa ipsa imperii auspicia Rex hic intervertit molimina Calvinianorum, qui CAROLO persuaserant, ut in nova Bibliorum versione, quam meditabatur, potissimum sequeretur translationem Bibliorum Germanicam, a JOH. PISCATORE, Herbornensi, Calvinista Incluto, editam, Orthodoxis Theologis, quibus hoc opus commisit, injungens, ut versionem

B. LU-

B. LUTHRI Germanicam sequerentur (a). Circa idem ferme tempus quum fama pietatis Regis nostri per exterarum etiam regiones increbresceret, Academia Heidelbergensis misit in Svethiam Dav. PAREUM, Theologum eruditum, probum & facundum, qui Regi persuaderet, ut Religionis Evangelicæ ac Reformatæ unionem promoveret: sed cui Rex, collaudato ejus proposito, benigne respondit, quod ejusmodi controversiæ ad se non pertinerent, hinc inde interferens argumenta tam de præstantia suæ Religionis, quam de vanis Principum moliminibus, qui Religionis mutandæ negotium in se præpostere susceperunt (b). Spes tamen adhuc non exigua adfulsit Calvinianis, res suas in Svethia stabilitum iri, quum GUSTAVUS ADOLPHUS MARIAM ELEONORAM, Electoris Brandenburgici JOHANNIS SIGISMUNDI filiam, in matrimonium duxisset. Sed hæc opinio ipsos admodum fefellit, quum Regina ipsa Religionem Evangelicam professâ sit, ne quis Gustavum Adolphum Constitutioni Norcopensi de An. 1604 derogasse opinaretur. Ut in Germaniam, desolatam fere & opem tanti Herois ægre anhelantem, descendit Rex fortissimus ac pio Religionis Zelo flagrans, Calvinianos clementer quidem habuit, nec tamen eorum placita in detrimentum Religionis Evangelicæ prævalere permisit. Cujus rei exemplum sit, quod cum milites Svethici Francofurti ad Viadrum inter alia Pergæi Supellestem Librariam diripuissent, & hic Regem rogasset, juberet, libros suos sibi restitui, Rex benigne respondit, se id protinus facturum, quum Compendium suum Theologicum a corruptelis repurgasset. Illo autem regeunte, se ab omni iniquibus quidem, non a fide recessisse, Rex indignatus, graviter respondit: *Abi, corrige te & respice* (c). Quam a Syncretismo alienus fuit integerrimus hic Heros, vel

inde apparet, quod cum aliquando ipsi suaderetur, ut trium Religionum Evangelicæ, Reformatae ac Pontificiæ conciliationem promoveret, prudenter respondit: *Vereor, ne dum tres illas componere laboramus, novem aliæ exsurgant* (d). Nec silentio prætereundum est, quod de magnanimo hoc Rege memoriæ prodit JOH. BALTH. RITTERUS, scilicet Regem rogatum, ut in Civitate Francofurtensi Calvinianis ædificare templum permetteret, voce plane Regia respondisse, Se potius passurum, ut omnium suorum militum enses & hastæ cordi suo infingerentur, quam effecturum esse, ut victricibus suis armis Religioni Calvinianæ vel minimum accresceret (e). Licet tamen ita justos obices machinationibus Calvinianorum objecerit, non tamen eosdem oppressit, quin potius, quoties occasio ferret, ipsorum tutelam contra vexationes Pontificiorum in se susceperit.

(a) Vid. BAZII *Inventar. Histor. Eccles.* p. m 695, 696.
 (b) Vid. MAUVILLON *Histoire de Gustave Adolphe Tom. I.* p. m. 143. 144. (c) Vid. JOH. MULLERI *Atheismus devictus* p. 46. (d) Vid. BENZELII *Breviar. Hist. Eccles.* p. 366. (e) Vid. *Ejus dissert. de Religionis falsæ mixtæque in Republica damnis.* p. 26.

§. IX.

Tam Rex GUSTAVUS ADOLPHUS, quam post ejus obitum constituti Filiæ Tutores, omnem navarunt operam, ut Princeps CHRISTINA, designata Sverthiæ Regina, solidam veræ Religionis notitiam consequeretur. His eximiam quoque præstitit operam Princeps CATHARINA, JOHANNIS CASIMIRI, Comitis Palatini ad Rhenum Conjux, Filia CAROLI IX, & GUSAVI ADOLPHI, non quidem Matris, attamen Patris respectu Soror: probe gnara, quot quantaque mala Ducatus Bispontinus

pontinus pertulisset Calvinianorum machinationibus & turbis. Quamvis autem Imperium Sviogoticum sub CHRISTINA esset florentissimum, id quod, post DEUM O. M. magnis illis Heroibus tribuimus, quos in honorem Sæculi tunc produxit Patria: attamen inter administrationem GUSTAVI ADOLPHI & CHRISTINÆ tanta deprehenditur differentia, quanta esse solet inter masculinam constantiam & femineam levitatem. Paulo ante CHRISTINÆ imperium opus Syncretisticum impigro studio & sollerti industria per Germaniam inchoaverat JOH. DURÆUS, Scoto-Britannus, qui GUSTAVO ADOLPHO etiam speciosam negotii rationem exposuit, opem ejus implorans, sed qui tantum permisit, ut cum Sacrorum Ministris, quos secum habuit, FABRICIO & JOHANNE MATTHIÆ hac de re sermones conferret; quorum ille se a proposito negotio prorsus alienum ostendit, hic autem cupide illud amplectebatur, operamque suam spondebat. Enimvero quum JOH. MATTHIÆ non solum commissum esset, ut Principem CHRISTINAM litteris erudiret, sed etiam Concionator ejus aulicus & tandem Episcopus Strengnesensis factus sit, probabile admodum est, quod nullam pratermiserit occasionem, qua Syncretismum stabiliret, & ita faciliorem aditum ad Religionem Calvinianam introducendam forte pararet. Accessit quoque postea Duræus in Svethiam, ut molimina sua promoveret. Heic autem ut facilem impetraret adsensum, profiteri non dubitavit, se ab illa fidei veritate, quæ in Augustana Confessione continetur, nequaquam alienum, sed eidem penitus addictum esse (a). Quam captiose autem id intellexerit, ex Prodromo ejus Irenicorum Tractatum constat, ubi in Lutheranis reprehendit, quod *præcise verborum suorum formulas tantopere urgeant* (b). Quorum hæc spectabant nemini ob-

scurum esse potuit. Volebat scilicet Augustanam Confessionem non prout verba sonant explicandam, sed eum in modum, qui *Reformatæ Fidei analogiæ non repugnaret* (c). Sicut igitur Calviniani verbum Institutionis Cœnæ Dominicæ EST in SIGNIFICAT commutant; ita quoque contrarium sensum adfinxit. Enimvero quum henoticis suis consiliis nihil in Patria proficeret Duræus, non hoc tam iniquitati causæ suæ, quam potius pertinaci tergiversationi unius alteriusve DEMAGOGI, ut ipse loquimur, tribuit (d); quamobrem nostrates Theologi coacti sunt in lucem publicam edere *Censuram de Instituto Duræi, Ecclesiastæ Scoto-Britanni, cujus summam exhibet BAAZIUS* (e). Nihilo tamen minus JOH. MATTHIÆ supra memoratus propensum erga Duræum semper fovit animum, & frequens litterarum commercium cum ipso habuit. Quamvis autem stabilem Religionis & fortunarum suarum sedem in Svethia nondum consequerentur Calviniani; multum tamen nostris debent, quod Pace Westphalica An. 1648 fuerint comprehensi. Post partam bello tricennali gloriam & imperium Svio-Gothicum insigniter prorogatum, Regina CHRISTINA, voluptatum, quas impense dilexit, nova pabula quærens, sed quibus exhausta minus sufficiebat patria, concilium cepit Religionem Pontificiam, propter ferula pompæ valde commendabilem amplectendi, quod etiam propositum perfecit. Quocirca JOH. MATTHIÆ Syncretismum si non jam olim commendaverat, attamen sub finem regni Christianæ collaudavit; ita enim stimuli conscientiæ suppresserantur apud Reginam, voluptatibus tantopere addictam. Hinc enim ipsi dabatur occasio inferendi, cur voluptatibus suis remoram injiceret, quum illæso fidei fundamento Religionem etiam Pontificiam amplecti

amplecti posset. Sed postea aliquoties testata est, se apostasiam suam poenitentia duci.

(a) Vid. *Prodrom. Tract. Irenicorum* p. 111. 114. (b).
 Vid. *Prodrom. cit.* p. 17. (c). Vid. *Libr. citat.* p. 15. (d).
 Vid. *Prodr.* p. 144. 145. (e). Vid. *Invent. Hist. Eccl.* p. 819.

§. X.

Breve admodum fuit tempus, quo CAROLUS GUSTAVUS Summam Imperii Svecico-Gothici tenuit, idemque continuis ac gravissimis turbis externis implicatum, sed quas plerasque ipse, qua fuit constantia, fortitudine ac felicitate, adeo celeriter dissipavit, ut dubium sit, an exterarum regiones citius viderit Mars hic Gothicus, an vero easdem superaverit. Profecto instar fulminis fuit, quod impedimenta, victricibus suis armis objecta, non tam removerit, quam valide perreperit. Sed altius erit repetendum. Interea dum fortissimus hic Heros auspiciis Christianae in bello Germanico agmina Svecorum duceret, Religione quoque Evangelicam sollicite tuebatur, eoque rem perduxit, ut CAROLUS LUDOVICUS Palatinus promitteret, se non modo Lutheranis, ubi quinquaginta eorum reperirentur, concessurum, ut Praeconem sibi eligerent, sed & ei Salarium ex redditibus Ecclesiasticis constituturum. Enimvero Princeps hic nihil eorum, quae CAROLO GUSTAVO promiserat, servavit; sed contra ea Lutheranos in suis terris graviter premere, sibi religioni non duxit. Porro in ipsa Capitulatione seu satisfactione Upsaliae die 6 Junii An. 1654 data & §. 2. CAROLUS GUSTAVUS sese obstringit, ne publicis muneribus quempiam admoveat, nisi qui Religionem Evangelicam profiteatur, & ab isthac prerogativa nominatim excludit Pontificios, Calvinianos, Photinianos, & Anabaptistas, nec non notorie impios. Huic autem generali

nerali decreto restrictionem quandam annectit §. III, quæ concernit partim Legatos aliorum Principum, quibus Religionis exercitium in suis ædibus concedit, partim alios, quorum insignia essent in Patriam merita. De his autem ita loquitur: Hvad widkommer andre frâmmande, som sig med tjenester hâr i Riket, anten hos Ost, eller for handel och handwerker skull inlåta, wistas eller nederfåttja; the måge så länge the sig in privato roligen, stilla och uthan förargelse förhålla, föråtta sina tjenester och andre sine skålige förhafwande, och för sig sjelfwe i sine hus göra thet theras Gudstjenst fordrar, men hvarken hålla samquemdbder hemligen eller uppenbarligen, eller draga någon Lårare in i landet och i theras hus under hwarjehanda pretext, anten til Religions öfning, theras barns information, eller annan sådan intention, wid högsta straff til görande, som framdeles specificeras och beskrifwas skal. Nihilo tamen minus supra memoratus JOHANNES MATTHIÆ An. 1656. Litteras ad Regem dedit, quibus compositionem controversiarum, inter nostrates & Calvinianos agitatarum, suadebat; et jam sciiret, Regem jam An. 1655. Edictum de Christianæ nostræ Religionis vero exercitio & conservatione promulgasse: in quo iterum tum alii tum Calviniani *in Regno & ejus incorporatis Provinciis Sacra sua publica exercere prohibentur*. Apographum harum Litterarum exhibet Duræus in Prodomo (a). Sed nullam harum rationem habuit Rex, meliora edoctus ab Archi-Episopo JOHANNES C. LENÆO, qui ostendit: Sacramentarios pro veris Ecclesiæ membris, salva sinceritate fidei recipi non posse (b).

(a) P. 322 - - 331. (b). Vid. *Ejus Tractat. de Veritate & Excellentia Religionis Christianæ* p. 124, 128.

Defuncto Rege CAROLO GUSTAVO, relictoque Principe impubere, regnum Svethiæ aliquamdiu sub Tutoribus fuit. Sicut igitur Duræus, dum in Patria commorabatur, experientia didicerat, quosdam Procerum a pacificis suis, quæ venditabat, consiliis non prorsus alienos esse; ita negotium a se susceptum sub Tutelari ista Potestate melius successurum sibi persuasit; quare opus suum Syncretisticum iterum redintegavit, sed quibus moliminibus tales obices Episcopi & ceteri per Svethiam Sacrorum Antistites opposuerunt, ut lacertos in hoc simpulo amplius movere non potuerit. Vixit adhuc ea tempestate celebris ille Episcopus Strengnesensis JOHANNES MATTHIÆ, sed qui in suspicionem Cleri jam pridem inciderat, quod auctoritatem quorundam Librorum Symbolicorum labefactaret. Imprimis autem Theologi Upsalienses Sententiam suam de Libro hujus Episcopi, qui inscribitur: *Ramus Pacis Olive Septentrionalis An. 1662* sincere exposuerunt; quare Rex ipse peculiari Edicto d. 15 Julii An. 1662 damnavit propositum JOHANNIS MATTHIÆ & consilia librosque, quibus diversarum Sectarum tolerantia suadebatur. Et quum JOH. M. causam suam malam defendere nihilo minus perrexisset, CAROLUS XI novo Edicto illi obicem posuit; quo facto, Episcopus hereticis consiliis circumventus in meliorem adducebatur opinionem (a). Post quod ut tranquilla frueretur senectate pedum Episcopate deposuit (b). Anno sequente impiger Duræus per socium suum Melletum misit Propempticum Irenicum ad Academias Boreales, cui respondit Eneval. SVENONIUS, tunc temporis Theologus Aboensis famigeratissimus, docuitque: *pacem ab ipsis offerri Duromelleam, quæ nec frigida nec calida esset, sed tepida, adeoque DEo abominabilis, Apoc. III. 15*; tandemque con-

cludens, Duram fuisse pertinacem aduersantium Lutheranorum & Calvinianorum Doctorum coagulo vendendo mercatorem (c). Deinde quum in Patria auspiciis Regis gl. m. CAROLI XI Ordinatio Ecclesiastica in lucem prodiret, Calviniani antiquas Regni contra diversarum Religionum adfœclas Constitutiones denuo confirmari, ægre ferentes, Aulae Brandenburgicæ intercessionem expetebant; semina discordiæ sparsuri, nisi Rex Svehthiæ sapienti responso machinationes eorum funditus evertisset. Litteris enim Responsoriiis die 17 Martii An. 1688 datis monebat, quod Leges Svehthiæ fundamentales inter alia sancirent, Liberum Religionis exercitium non nisi Lutherano - Evangelicis heic concedi posse: quod Rex quilibet circa regni auspicia hanc capitulationem iurejurando confirmare teneretur: interim tamen recentiori ævo & Calvinianis indultum esse, ut dum tranquille viverent, nec alios in suas partes perducere niterentur, in Svehthia tuto consistere, &, quas didicerunt, artes exercere possent. Antequam hoc inopinato accidit, Rex GUSTAVUS XI in maiorem Religionis Evangelicæ tutelam, edendam curaverat Constitutionem Religiosam An. 1677, in quâ rursus Laicis tantum diversarum Religionum nominatim conceditur, penates suos in patria constituere, & negotia sua exercere privatæque pietati studere. Immo sequentibus annis paternam curam, qua in veram Religionem ferebatur, variis Edictis significavit Magnus hic Rex. Ulterius quum Rex una cum toto Regno Jubilæum An. 1693 in memoriam Concilii Upsalientis, quo Lithurgicæ persecutioni finis est impositus, celebraret, Calviniani, exhibito libello supplici, publicum Religionis suæ exercitium petierunt. Verum Clerus Svio - Gothicus satis superque demonstravit, his moliminibus obstare fundamentalem

inter

inter nostram doctrinam & Calvinianam dissensum, & argumenta, quibus usi fuerant Reformati, fucata & nullius ponderis esse (d). Nec silentio nunc erit prætereundum, quod Duræus An. 1671. Castellis etiam miserit litteras ad Regem CAROLUM XI, quibus pacificationis negotium, quod per omnem vitam curæ cordique ipsi fuerat, vehementer commendabat (e); sed verisimile est, quod nullum tulerit responsum, saltem nullum ejus vestigium hæctenusprehendimus.

(a) Vid. NIEHENKII *Orat. Secular. An. 1731 habit. p. 23, 27* (b). Vid. RHYZELII *Episcoposcop. p. 228* (c). Nic. BERGII *Præfat. Censuræ.* (d). Vid. NIEHENKII *Orat. cit. p. 28* (e). Vid. *Orat. modo citat. p. 29.*

§. XII.

Sub imperio Svethiæ Regis CAROLI XII, Achillis nostri Hyperborei, variis bellorum motibus admodum fervebat Orbis Svio-Gothicus; adeoque quum ipsi Incolæ non satis stabiles fortunarum sedes hæc invenirent, nedum exteri, præsertim qui diversam profitebantur Religionem, in nostra Patria, penatibus suis tranquilla polliceri sunt ausi domicilia. Quod tamen Calviniani aliique suis non defuerint partibus, sed in turbido piscari voluerint, vel inde patet, quod magnanimus hic Rex, Religionis ac fidei servantissimus, varia Edicta in conservationem veræ Religionis edenda curaverit. Enimvero præcipue notari merentur molimina Calvinianorum hac tempestate extra Svethiam, quibus id egerunt, ut in unionem Ecclesiæ Evangelicæ, salvis tamen suis dogmatibus, pervenirent. Scilicet quum CAROLUS XII Lutheranis, in Silesia variis adversitatum procellis tunc agitatis, intercessione sua gravaminum non paucorum levamen impetrasset, Reformata Ecclesiæ addicti jactabant, ista

privilegia & jura Lutheranis competentia ad se quoque pari ratione pertinere. Obtulerant igitur Baroni de STRAHLENHEIM Scriptum sub titulo: *Der Evangelisch-Reformirten Jura im Herzogthum Schlesien*, ut ab eo Commissariis Cæsareis mitteretur. In hoc pro genuinis Augustanæ Confessionis Sociis sese venditabant; quum tamen Sveci in Tractatione Pacis Westphalicæ diserte testati essent, SE LEGE REGIA SVECICA prohiberi, quominus Reformatos pro Sociis Religionis habeant (a). Sed ne sic quidem animum desponderunt, verum in alio Scripto, quod *Argumentorum & Rationum Evidentium* appellatione insigniverant, Regem Svethiæ cum Imperatore Germanico ferme collidere laborarunt, graviter contendentes: *Es wurden Ihro Königl. Majt von Schweden Selbst hoffentlich als Principal Compaciscent nicht zugeben dass die Reformirten unter dem Nahmen der Augsp. Confessions Verwandten nicht solten begriffen seyn, noch der Rechten, Beneficien und Freyheiten zu genissee haben, welche man denen Evangelisch-Lutherischen accordiret.* Id quod Svecis gravissimo tunc bello implicitis ingens periculum adferre potuisset. Minabantur quoque Calviniani, Reges Angliæ & Borussia nec non Ordines Hollandiæ causam suæ Religionis in se sucepturos, nisi pace Altranstadiensi comprehenderentur. Sed quam vanæ istæ fuerint minæ, vel exinde patet, quod Angliæ Regina ANNA in Epistola ad Regem CAROLUM XII gratulatoria, Reformatos sic dictos ab Evangelicis aperte distinxerit, & privilegia a Rege Svethiæ Evangelicis impetrata ad Reformatos non pertinere agnoverat, *se tamen omni studio aniti, scribens, ut Reformatis ita dictis similia privilegia procuraret istis, quæ Evangelici Regis Svethiæ intercessione consecuti essent.*

(a) Vid. Pfanneri *Histor. Pacis Westphalicæ* p. 614.

§. XIII.

Interea dum Rex CAROLUS XII externis eisdem-
que longinquis distinebatur bellis, in partem administra-
tionis imperii Svio - Gothici venire permisit Sororem
Germanam, Serenissimam Principem, ULRICAM ELE-
ONORAM, quæ sicut veræ pietatis fuit studiosissima,
ita integritatem Religionis nostræ idoneis munire Edictis
non intermisit. Postquam ipsa ex suffragiis Celsissimo-
rum Regni Ordinum Fratri Augustissimo in Imperium
Svio - Gothicum successest, in satisfactione sua die 21 Fe-
bruar. An. 1719 data inter alia sancte promisit, ne ullum
qui diversam ab Evangelicis profitebatur doctrinam, ad
publica promoveret munera, Legatis tamen, Mercato-
ribus & Opificibus consuetas immunitates indulgens. Cir-
ca hoc autem tempus Calvinianus quidam in lucem,
publicam edidit *Informationem fundamentalem de Unione
Hereditaria Svecica*; atque in ea pag. 15 audacter con-
tendit: *Reformatos, non minus quam Lutheranos, invaria-
tam Confessionem Augustanam profiteri*. Quamvis autem
hoc Scriptum valde intempestivum, habita circumstan-
tiarum Politicarum ratione, fuerit; non tamen apparet;
crambem hanc Calvinianorum toties recoctam cuipiam
arrisisse, aut Svecorum animos commovisse.

§. XVI.

Postquam Regina Svethiæ modo laudata per anni
spatium Sceptrum imperii Svio - Gothici sola tenuisset,
consentientibus & suffragantibus Celsissimis Regni Or-
dinibus, in pignus summi amoris illud tradidit Conjugi
Augustissimo, FRIDERICO, Principi Hasso - Castellano,
cujus ingentia erant in Patriam merita. Profitebatur ille
quidem ab initio Religionem Reformatam, quippe in
qua educatus fuit; sed interea dum in Svethia versaba-

tur, sicut excelso fuit ingenio, ita in certiores nostrae Ecclesiae dogmatum cognitionem pervenire cupiens, inque illis se erudiri passus, his tandem suum praebuit assensum. Quare etiam in solempni satisfactione Ordinibus Regni Svecici An. 1720 praestita & jure jurando confirmata, profiteretur: *Ex quo post meum in hoc regnum adventum propiorem & accuratiorem notitiam purae Evangelicae doctrinae, quam antea consecutus sum, non tantummodo me paratum deprehendo ad eam amplectendam, & ad renunciandum Reformatae Religioni; sed & certo promitto, me ad ultimam vitae meae horam in illa perseveraturum: & siquidem DEO placuerit, Ei, quam nunc habeo, Conjugi liberos largiri, curaturum, ut in Lutherana Religione educantur. &c. &c. Art. I. Promitto neminem unquam alterius Religionis, sive sint Papistae, Calviniani aut Reformati, Anabaptistae, Photiniani, aliive Fanatici &c. ad ulla regni officia adhibendum iri. Imprimis nemo alterius doctrinae in Episcopum, Superintendentem, Concionatorem Aulicum, Professorem &c. constituetur. Nec minus Art. 3 continetur: quod peregrinorum liberi, si jura civium consequi velint, Religionis Legibus & Edictis conformes se gerere, & in ante commemorata Evangelico-Lutherana Religione educari debeant.* Quamvis autem his tam innoxiiis cautelis nihil imminuta essent privilegia, quae in Patria nostra pridem obtinuerant Reformatae Ecclesiae addicti, licet etiam gl. m. Reges CAROLUS XI & CAROLUS XII, multa in praesidium & emolumentum hujus Coetus praestitissent; nihilo tamen minus Bipontini Calvinistae An. 1720 in Comitibus Ratisbonensibus audacter cavillabantur, ac si Evangelico-Lutheranis ex redditibus Ecclesiasticis plus addixissent, quam secundum Instrumentum Westphalicum fieri debuisset. Enimvero quum Elector Brandenburgicus FRIDERICUS WILHELMUS in Epistola ad

CARO-

CAROLUM XI fateatur, Antecessoribus Ejus in throno Svethico id deberi, quod Pace Westphalica comprehensi essent Calviniani, & hi ante Instrumentum Osnabrugense nullis peculiaribus in Germania privilegiis gauderent, satis evidens est, quod Lutheranis in Palatinatu Bipontino universi redditus Ecclesiastici secundum Constitutiones Pacis Westphalicæ essent restituendi, quos Calviniani deinceps sive per vim sive subdole ad se pertraxerant. Sed ad Svethiam revertimur, ubi composito bello & reddita tot votis expetita pace, nova rerum facies apparere cœpit, omnium animis in id intentis, quomodo felicitatem publicam per culturam variarum artium, quæ, fremente Marte, obri-guerant, nunc promoverent. Quum vero opus tantæ molis in initio præsertim succedere non posset, nisi peregrini, harum Artium periti, in Patriam arcesserentur; hi autem oblatas condiciones, quantumvis lautas, forte rejicerent, nisi aliquod Religionis suæ exercitium ipsis concederetur; igitur Celsissimi Regni Ordines in Comitiiis An. 1723 habitis de hac re gravissime deliberarunt, suumque decretum paternæ Regis Augustissimi curæ commiserunt, Qui etjam obtentis Sententiis Regionum Collegiorum Cancellariæ & Commerciorum tandem die 22 Decembr. An. 1724 decrevit, quod Opifices Reformatæ Ecclesiæ addicti, qui in oppido w. Gothiæ Alingsåhs confederant, in domo quadam consvetis diebus festis ac feriis Religionis suæ exercitia libere possent peragere, nondum tamen ipsis fuit indultum, ut vel Templo vel Scholis vel campanis uterentur: simulque statutum, ut Sacræ Conciones haberentur illa lingua, quæ Opificibus esset vernacula, nec Sveci his interesse possent exercitiis. Perhibent quoque quod in eisdem Comitiiis Consul Wisbyensis quæstionem moverit: annon consultum foret, Reformatos Opifices in istam Urbem admitti, qui ipsam diu desolatam & templa in acervos lapidum

pidem mutata iterum exstruerent. Sed ne desiderata immunitas Reformatis ibi concederetur, quod non paucis placuit, impedivit Clerus Syio-Gothicus. Interim tamen sequenti tempore aucta sunt Reformatæ Ecclesiæ privilegia, ejusque alumnis ex decreto Ordinum Regni concessum, ut libero Religionis exercitio per Patriam nostram fruere-
 tur: qua de re ita loquitur Constitutio Regia die 27 Augusti 1741 data. Såsom wi uppå Riklens Ständers Underdånige inrådande på sidst öfverståndna Riksdag i nåder för godt funnit och faststält, at förinna en fri Religions öfning här i Wårt Rike åt alla dem, som äro af then Engelske och Reformerte Kyrkan: altså hafve Wi sådant til alla wederbörandes esterrättelse, så in som utom Rikes, härmed allmanneligen welat kundgöra och tilkånna gifva låta: försäkrande therjemte i nåder, at the af bemålte Engelske och Reformerte Kyrka, som antingen sig här i Riket redan nedfatt och befinna, eller äro sinnade sig här at nedfattja, skola icke allenast, som förbemålt är, njuta en fri Religions öfning härstädes, samt hafva tilstånd, uti Sjöstäderna, Carlscrona undantagandes, få upbygga och hafva egna Kyrkior, utan jemvel få njuta Wårt Nådige Beskydd, samt alle öfrige för-
 måner, hwaraf alle andre Wåré trogne underlåtare, enligt Riksfens Lagar och Regerings-Form, sig i underdånighet hafva at hugna.

Quæ adhuc restant & recentissima Ecclesiæ Reformatæ in Svethia concernunt fata, in aliud tempus, si DEo visum fuerit, differimus: cordatos Lectores iterum iterumque rogantes, ut innoxios conatus ea perstringant censura, quæ veræ pietatis alumnos decet.

S. D. G.